

تاریخ بلعمی

(ترجمه تاریخ طبری)

از

ابوعلی محمد بلعمی

بخش مربوط به ایران

مقدمه و حواشی باهتمام

دکتر محمد جواد مشکور

دنیای کتاب

- سرسناسه : طبری، محمد بن حریز، ۹۲۲۴ - ق ۲۱۰
- عنوان قراردادى : [تاریخ الریسل و الملوك، فارسى، برگزیده]
- عنوان و نام پدیدآور : تاریخ بلعمی (ترجمه تاریخ طبری) / بخش مربوط به ایران: مقدمه و حواشی باقلمام محمدجواد مشکور
- مصححات بشیر : بهراره: دنیای کتاب، ۱۳۸۲.
- مصححات طاقزری : ص ۲۷۶
- سایک : 964-346-176-9
- وضعیت فهرست نویسی : فهرست نویسی میلی
- نادانست : فهرست نویسی براساس اطلاعات فبا.
- عنوان دیگر : تاریخ الریسل و الملوك، فارسى، برگزیده.
- عنوان دیگر : تاریخ طبری، فارسى، برگزیده
- موضوع : اسلام -- تاریخ -- مبوت قدیمی یا قرن ۱۳
- موضوع : تاریخ جهان -- مبوت قدیمی یا قرن ۱۳
- موضوع : ایران -- تاریخ -- پس از اسلام، ۱۲۰
- سبانه افزوده : بلعمی، محمد بن محمد، - ۳۶۳ق... مترجم
- سبانه افزوده : مشکور، محمدجواد، ۱۲۷۴ - ۱۳۹۷، مصحح
- رده بندی کنگره : ۳۰۳۴۱۸۷b/۲۵/۶۶۵۵
- رده بندی دویی : ۹۰۹/۰۹۷۴۷۱
- شماره کتابخانه‌ای ملی : ۸۳۰۵۴۲۳م

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

نام کتاب	: تاریخ بلعمی (ترجمه تاریخ طبری) بخش مربوط به ایران
نویسنده	: ابو علی محمد بلعمی
مترجم	: دکتر محمد جواد مشکور
ناشر	: دنیای کتاب
نوبت چاپ	: اول
تیراژ	: ۵۰۰ نسخه
تاریخ نشر	: ۱۳۹۰
چاپ	: پیک ایران
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۳۴۶-۱۷۶-۸
	قیمت: ۷۵۰۰ تومان

تهران : میدان بهارستان، خیابان کمال الملک، روبروی وزارت ارشاد، پلاک ۲۲
تلفن: ۳۳۹۵۱۸۴۰-۳۳۹۵۲۵۷۵

مقدمه چاپ سوم

باسمه تبارک و تعالی

چون چاپ دوم این کتاب سالها است که به اتمام رسیده و نایاب گشته و مورد احتیاج اهل ادب و تاریخ بوده است به اشاره دوست ارجمندم آقای علی اصغر عبدالهی مدیر انتشارات دنیای کتاب که خود مفتون تاریخ ایران باستان است و در این راه خدمات با ارجی به فرهنگ ایران کرده است، بر آن شدم که پس از تصحیح اغلاط مطبعی چاپهای پیشین به یاری شاگرد شاگرد ارجمندم آقای سعید میر محمد صادق آنرا دیگر باره به خلیه طبع در آورم تا آن کتاب مورد استفاده اهل فضل و دانش قرار گیرد.

والله توفیق و علیه التکلان

دکتر محمدجواد مشکور

پائیز ۱۳۷۲

بسمه تبارك و تعالی

نگارنده این مقدمه و محشّی این کتاب چند سال است که مشغول تألیف کتابی بنام «**اخبار الفرس**» یا «**ایران‌نامه**» است، و همی کوشد که اخبار ایران قدیم را که در آثار مورّخان پیشین اسلام اعمّ از عرب یا ایرانی، بتازی یا پیارسی آمده است تا آنجائی که دسترسی مدارك دارد در کتابی با نصّ عربی یا فارسی آن جمع کند، تا شاید بتواند در این زمینه مجموعه سودمندی برای استفاده طالبان تحقیق در تاریخ ایران باستان بین الدفتین فراهم آورد چون کتاب **تاریخ الامم والملوک** تصنیف امام محمد بن جریر طبری از نظر قدمت تألیف و وسعت اطلاعات راجع بایران بر کتب دیگر پیشینیان اسلام رجحان داشت، نیکوتر آن دید که ترجمه آن را که بخامه شیوای **ابوعلی محمد بن محمد بلعمی** از وزرای آل سامان، از تازی پیارسی گردانیده شده، و خود از نظر کهنگی از اقدم کتب نثر فارسی است و چندان فاصله‌ای بین مترجم آن کتاب و زمان مؤلف تاریخ طبری نیست، اساس کار خویش قرار دهد و همه مطالب مربوط بایران پیش از اسلام را از آن کتاب بدون هیچ نقصانی استخراج کند و روایاتی را که مترجم فارسی بنا بر مصلحتی انداخته است از اصل عربی در پاورقی با نصّ آن بیفزاید، تا این کتاب جامع اخباری باشد که امام محمد بن جریر طبری در باره ایران پیش از اسلام آورده است ان شاء الله تعالی دیگر اخبار ایران باستان را که مورّخان دیگر اسلام غیر از طبری روایت کرده اند در مجموعه ای که آنرا **اخبار الفرس** یا **ایران‌نامه** نام گذاشته منتشر خواهد کرد.

چنانکه در فصل سوّم یاد کردیم، ابوعلی محمد بلعمی در ترجمه تاریخ طبری رعایت اختصار را کرده و اسنادهای معنعن آن کتاب را انداخته، غالباً يك روایت از روایات

مختلف در ذکر يك داستان را كه بمقیده خود مرجح میدانسته اختیار کرده و گاهی مطالبی را از سيرالملوك ها و شاهنامه های فارسی بدان افزوده است و غالباً با عباراتی از قبیل : محمد بن جریر این حدیث تمام نگفته است و من در کتاب اخبار ملوك عجم یافتم و بگویم : خواننده را باین اضافات زائد بر اصل متذکر ساخته است .

در تصحیح ترجمه بلعمی ، سه نسخه خطی و يك متن چاپی مورد استفاده ما بوده است كه ذیلاً بچگونگی آنها میپردازیم .

اول - نسخه : الف ، ح - ن ، این نسخه از آن فاضل محترم آقای حاج حسین آقا نخجوانی از فضلا و رجال تبریز است كه از نظر صحت و حسن كتابت ما آنرا متن قرار داده نسخ دیگر را با آن مقایسه كردیم . متأسفانه آن نسخه ناقص است و تا آخر دوره ساسانی را بیشتر در بر ندارد ؛ اهداؤه آن 20×29 و تاریخ كتابتش ۱۰۸۷ هجری است . در پایان آخرین صفحه آن این عبارت آمده است : « بعون الله و حسن توفيقه تمت ، تحريراً شهر رمضان المبارك سنة ۱۰۸۷ » .

دوم - نسخه : ب ، ح - ن ، این نسخه نیز متعلق بدوست دانشمند ما آقای حاج حسین آقا نخجوانی است و اندازه اش 19×26 و تاریخ كتابتش ۱۰۶۰ هجریست و صفحه آخر آن باین عبارت ختم میشود : تم الكتاب بحمد الله تعالى و حسن توفيقه كه اتمام یافت در بلدة قاین . . . مؤلف این كتاب ابو جعفر محمد بن جریر بن یزید الطبری رحمه الله ، تاریخ يوم الخميس دوازدهم شهر صفر ختم بالخیر والطهر سنة ستین و الف من الهجرة النبوية » .

سوم - نسخه : م - ن ، این نسخه از آن دانشمند معظم آقای حاج محمد آقا نخجوانی برادر ماهر حاج حسین آقا نخجوانی است . آن علاوه بر متن بلعمی مشتمل بر زوائدی در تاریخ ایران تا زمان سلجوقیان نیز میباشد اندازه آن 24×30 و تاریخ كتابتش ۸۵۲ هجری است و باین عبارات پایان میدهد : « تم التاريخ الموسوم بتاريخ الطبری فی ۵ محرم سنة اثني وخمسين وثمانمائة هجریه » .

چهارم - نسخه چاپی طبع منشی نول کشور واقع در بلدة کانیور . از بلاد هند كه

در ۱۹۱۶ بچاپ رسیده است. این نسخه پُر از اغلاط مطبعی فاحش است و گاهی کاتب در آن تصرف کرده ابیاتی سست در ضمن آن آورده است از این جهت مورد اعتبار نیست و ما گاهی که ضرورت اقتضا میکرد بدان مراجعه کردیم.

گذشته از این نسخه بدلها ترجمه بلعمی را با متن عربی تاریخ طبری (طبع مصر ۱۹۳۹) مقایسه کرده خاصه اسماء اعلام را از روی آن کتاب تصحیح کردیم و مطالبی را که بلعمی ترجمه نکرده بود با نص عربی آن در پاورقی آوردیم.

طهران ۴ دیماه ۱۳۳۷
دکتر محمد جواد (بهاء الدین) مشکور